

Ingen ska behöva dö av jobbet

– en rapport om arbetsmiljön i svensk industri

Rapportförfattare: Lina Stenberg, 20220816
ISBN 978-91-527-4462-8

Förord – Kompromissa inte om industriarbetarnas säkerhet

En förskräcklig olycka blev en rubrik i landets tidningar i januari 2021. Vid en helt vanlig rutinkoll på ett gruvföretag i Filipstad föll en 54-årig anställd handlöst ner i en 30 meter tom silo.

Mannens liv gick inte att rädda. En kär pappa, vän och omtyckt arbetskamrat kom aldrig mer hem från sitt jobb. Efter sig lämnade han ett stort tomrum och en stor sorg.

Rädslan för att drabbas av olyckor är vardag för IF Metalls medlemmar. Och oron är inte obefogad, något den här rapporten visar.

Men det är inte bara olyckorna. Det är också alla de vars kroppar slits ut eller så tragiskt avlider av sjukdomar orsakade av jobbet. Och detta är precis lika oskäligt.

Den här rapporten baseras på våra medlemmars unika vittnesmål om hur arbetsmiljön fungerar – och inte fungerar.

Rapporten visar varför läget är akut, varför den utbredda oron för att förolyckas, att drabbas av ohälsa eller att inte kunna jobba ett helt arbetsliv måste tas på största allvar.

Både politiker och företag säger sig vilja investera i framtidens gröna industri, vilket är positivt. Men samma satsningar behöver göras på våra medlemmars arbetsmiljö och säkerhet.

Här finns inget utrymme för kompromisser. Ingen ska dö av jobbet, detta måste bli en självklarhet – en gång för alla.

Marie Nilsson, förbundsordförande IF Metall

Sammanfattande slutsatser

De flesta industriarbetare har en riskfylld arbetsmiljö:

- Hela sex av tio störs varje dag av buller på arbetsplatsen. Dessutom störs fem av tio av värme, kyla eller drag varje dag.
- Stress, trötthet och vantrivsel är vanligare. Bland de som dagligen utsätts för buller är drygt sex av tio stressade på jobbet jämfört med fyra av tio bland samtliga.

Oron för att skadas på jobbet är stor:

- En av tre industriarbetare (34 procent) oroar sig väldigt eller ganska ofta för att drabbas av olycksfall eller ohälsa på jobbet. Det är en ökning från 2018 och 2020 då 26 procent svarade samma sak.
- Rädslan och typen av arbete hänger ihop. Hela sex av tio som har mycket enformiga eller fysiskt tunga jobb är väldigt ofta eller ganska oroade för att drabbas av olycksfall eller ohälsa på jobbet, jämfört med fyra av tio bland samtliga.
- Bland de som dagligen utsätts för asbest-, sten- eller slipdamm alternativt gaser är fler än sex av tio väldigt oroliga för att råka ut för olyckor eller drabbas av ohälsa på grund av arbetsmiljön.

När skyddsombuden blir färre ökar riskerna:

- 7 procent – nästan dubbelt så många som 2018 – svarar att det saknas skyddsombud på deras arbetsplatser. Högt arbetstempo och för låg bemanning hänger ihop med detta, då möjligheten att ta ett extra uppdrag blir svårare för de anställda.
- Flest skyddsombud saknas i byggnadsämnes- och fordonsindustrin – 11 procent.
- Oron för att förolyckas eller drabbas av ohälsa är dubbelt så stor på arbetsplatser där det saknas skyddsombud, något som visar på hur viktiga de är för arbetsplatsens säkerhet och trygghet.

Slarv med säkerhetsintroduktioner gör jobbet farligare:

- En av fyra (23 procent) har aldrig fått en introduktion om säkerheten eller riskerna på sin arbetsplats, något som måste ges till de anställda enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter.
- På arbetsplatser utan skyddsombud har hälften – 51 procent – aldrig fått en introduktion om säkerheten på arbetsplatsen.
- TEKO/textil- och plastindustrin ligger sämst till, här saknar fler än tre av tio en säkerhetsintroduktion. Bäst fungerar det i gruv- och läkemedelsindustrin där nio av tio fått en sådan introduktion.
- Det är tydligt att introduktionen spelar stor roll för trivsel och välmående på jobbet. Bland de som aldrig fått en introduktion är nästan hälften oroliga för olycksfall och ohälsa på jobbet. Fyra av tio känner dagligen olust inför att gå till jobbet.
- Fyra av tio av de som inte fått en introduktion om säkerhet och risker på jobbet är mycket oroliga för att inte hålla ett helt arbetsliv.

Industriarbetet blir tyngre och mer enformigt:

- Jobben blir tyngre och mer enformiga över tid. Fyra av tio svarar att arbetet är fysiskt tungt och belastande 2022 jämfört med tre av tio 2018.
- 31 procent svarar att arbetet är enformigt 2022 jämfört med 26 procent 2018.
- Bland kvinnorna är det vanligare med enformiga jobb, där 37 procent svarar detta jämfört med 29 procent av männen.

Den låga bemanningen är ett säkerhetsproblem:

- Endast 37 procent av industriarbetarna anser att bemanningen på arbetsplatsen är tillräcklig.
- Så många som hälften av industriarbetarna anser att bemanningen på arbetsplatsen är otillräcklig.
- En låg bemanning hänger ihop med stress och större oro. Bland de som är mycket oroliga för att förolyckas eller drabbas av ohälsa på jobbet svarar sju av tio att bemanningen är för låg.

Stress, sömnproblem och trötthet är för vanligt:

- Stressen är utbredd. Fyra av tio känner sig stressade på jobbet minst ett par dagar i veckan.
- Hela 34 procent av kvinnorna och 27 procent av männen svarar att de dagligen känner sig fysiskt eller psykiskt trötta efter arbetet.
- Stress, trötthet och sömnproblem hänger ihop. Drygt fyra av tio har haft sömnproblem till följd av arbetet under de senaste tolv månaderna.
- Bland de som aldrig har fått en säkerhetsintroduktion på jobbet är det mer än dubbelt så vanligt att känna stress varje dag jämfört med de som fått en sådan introduktion.

Tillgången till företagshälsovård och medicinska hälsokontroller minskar:

- Knappt sju av tio svarar att de har tillgång till företagshälsovård genom sin arbetsplats, vilket är en minskning från åtta av tio 2018.
- Endast en av fem erbjuds medicinsk hälsokontroll en gång per år, vilket innebär en minskning från 2018.

De flesta vet inte om de kommer att orka jobba till pensionen:

- Hela tre av tio är mycket oroliga för att inte kunna jobba ända fram till lagstadgad pensionsålder. Mer än hälften av alla – 55 procent av männen och 62 procent av kvinnorna – är ganska eller mycket ofta oroliga för detta.
- Oron är större bland dem med störst arbetsmiljörisker. Åtta av tio som har ett i väldigt hög utsträckning fysiskt påfrestande eller enformigt arbete upplever mycket eller ganska stor oro för att inte klara av att jobba till pensionen.
- 76 procent som dagligen utsätts för elektromagnetisk strålning och 75 procent som dagligen utsätts för svetsrök eller gaser är mycket eller ganska oroliga.

Innehållsförteckning

Inledning – Ingen ska behöva dö av jobbet	7
En farlig arbetsmiljö sätter industriarbetarnas liv på spel	8
IF Metalls medlemmar och Novusundersökningen	10
Rapportens resultat: Industrins arbetsmiljö	11
Skyddsombuden gör jobben säkrare	14
Arbetet är tungt och enformigt – och bemanningen är för låg	17
Mer än hälften störs dagligen av allvarliga arbetsmiljöproblem	19
De flesta är oroliga för att kroppen inte ska hålla till pension	23
Slutsatser – Våra medlemmars oro måste tas på allvar	24

Inledning – Ingen ska behöva dö av jobbet

Det är farligt att gå till jobbet i Sverige. I alla fall för de som jobbar i särskilt utsatta branscher. Faktum är att det i en del yrken är betydligt mer riskfyllt att vara på sin arbetsplats än på de flesta andra ställen i samhället.

Under 2021 avled 48 personer efter arbetsplatsolyckor enligt Arbetsmiljöverket¹. Det är nästan ett dödsfall i veckan. Gemensamt för de drabbade är att de i de flesta fall har arbetaryrken och att de utför en helt vanlig rutinuppgift när olyckan är framme.

Totalt på svensk arbetsmarknad anmäldes 39 000 arbetsolyckor med sjukfrånvaro under 2021. Det är många som har olyckor och skador på jobbet som vardag². Och i all statistik kring arbetsplatsolyckor finns ett mörkertal.

Sedan 2016 har regeringen haft en särskild satsning om en "nollvision mot dödsolyckor". Här har bland annat Arbetsmiljöverket uppdragits att förebygga och analysera olyckorna. Sedan 2021 är nollvisionen utvidgad till att även innefatta dödsfall efter sjukdomar kopplade till arbetet.

Detta är positivt, men än så länge är nollvisionen långt ifrån verklighet.

Men hur ser det ut inom industrin? Hur fungerar arbetsmiljön enligt IF Metalls medlemmar?

För att ta reda på detta har den här rapporten tagits fram.

Genom en enkätundersökning i samarbete med Novus har IF Metalls medlemmar givit sin bild av arbetssituationen kopplat till risktagande och välmående på jobbet.

Syftet är att lyfta IF Metallmedlemmarnas verklighet. Att visa på industrins arbetsmiljö kopplat till de risker som varje dag tas och att belysa vad som måste göras för att säkerställa att ingen dör av jobbet.

En farlig arbetsmiljö sätter industriarbetarnas liv på spel

Det kan verka självklart att arbetsmiljö kan kopplas till risken för arbetsplatsolyckor. Men vad är det för särskilda faktorer som påverkar risken för allvarliga skador? Vilka brister i arbetsmiljön gör att svenska industriarbetare riskerar att dö av jobbet?

Det finns en hel del forskning och statistik som visar på ett sådant samband.

Stress är en viktig faktor. Enligt en studie från Luleå tekniska universitet som tittat på byggsektorn har 38 procent av de som dagligen upplever stress varit med i en allvarlig arbetsplatsolycka jämfört med 12 procent bland de som sällan eller aldrig upplever stress³.

Men stress är inte bara en riskfaktor, det är även en dödsorsak i sig. Enligt Arbetsmiljöverkets statistik är det 770 arbetsrelaterade dödsfall på hela arbetsmarknaden per år som kan kopplas till stress⁴.

Långa arbetspass nämns också som viktiga riskfaktorer, liksom låg bemanning och sämre information om rutiner och kunskap om skyddsutrustning (ibid).

Andra arbetsrelaterade dödsorsaker är skiftarbete, vilket orsakar 728 dödsfall per år, damm, asbest, kvarts och svetsrök (733 dödsfall), motoravgaser (547 dödsfall), arbetsrelaterat buller (777 dödsfall) och ihållande, fysiskt tungt arbete (1 549 dödsfall).

De vanligaste arbetssjukdomarna kommer enligt Arbetsmiljöverket av kemiska och biologiska faktorer, organisatoriska orsaker och ergonomiska belastningsfaktorer⁵.

Men hur ser det ut i industrin?

Enligt rapporten Säker arbetsplats för industrin, där även branscher utanför IF Metalls avtalsområde ingår, från 2019 råkar nästan alla svenska industriarbetare någon gång ut för en arbetsplatsolycka eller har kolleger som gör det.

Det som gör att branschen är särskilt utsatt är inte bara de riskfyllda arbetsmomenten, utan också en mindre benägenhet att skydda sig, enligt rapporten. Att det saknas en tillräcklig säkerhetskultur och att få arbetsgivare jobbar med den fysiska arbetsmiljön. "Säkerhetstänket förefaller sämre än inom byggbranschen", konstateras bland annat⁶.

Sammanfattningsvis är det fyra gånger så hög risk att en industriarbetare råkar ut för en arbetsplatsolycka jämfört med en genomsnittlig arbetsplats.

I genomsnitt sker 16 arbetsplatsolyckor med sjukfrånvaro per dygn inom industrin. Den vanligaste orsaken är hala golv, fordonsolyckor och skador med knivar. De mest riskutsatta yrkena är verktygsuppsättare inom metallindustrin, fordons- och maskinoperatörer samt underhållsmekaniker (ibid).

Det råder inget tvivel om att industrin är en riskfylld bransch. Men hur ser bilden ut utifrån industriarbetarnas perspektiv?

IF Metalls medlemmar och Novusundersökningen

Enkätundersökningen som är grunden för den här rapporten genomfördes i samarbete med Novus under sommaren 2022 bland IF Metalls medlemmar.

Totalt 12 027 personer har besvarat enkäten i ett representativt urval med hänseende till sådant som ålder, bransch, kön och geografi.

Merparten av frågorna i undersökningen är desamma som IF Metall haft med i medlemsenkäter 2018 och 2022, vilket har möjliggjort jämförelser över tid.

Här följer resultaten från enkätundersökningen.

Rapportens resultat – Industrins arbetsmiljö

Svaren i enkätundersökningen visar på en verklighet för Sveriges industriarbetare som är tung, riskfylld och som skapar stress och ohälsa.

Skillnaderna är stora, mellan olika branscher och mellan enskilda arbetsplatser. Sammantaget syns dock oroande försämringar och enkätsvaren ger viktiga fingervisningar om vad som måste göras för att svensk industri ska bli en säker och trygg arbetsplats.

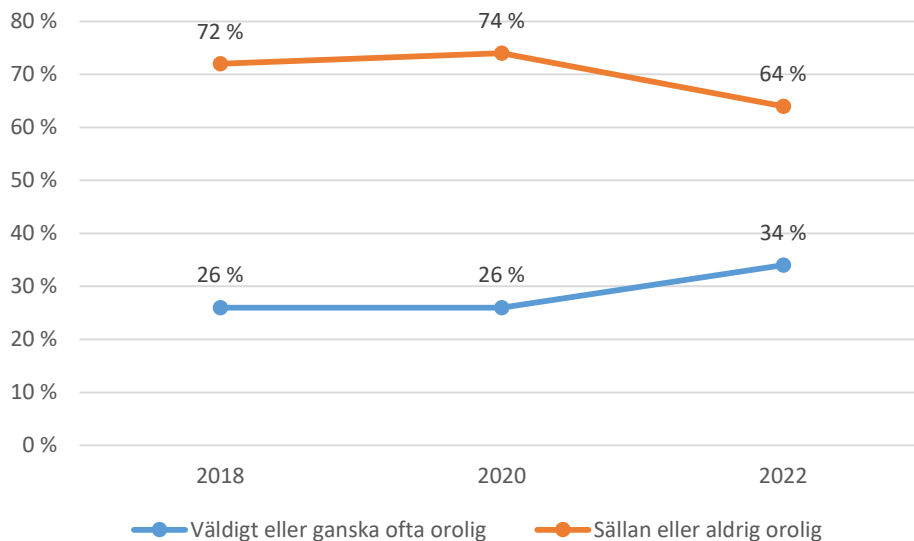
En av tre är oroliga för att skadas på jobbet

Det finns en utbredd rädsla kopplad till arbetsmiljön och säkerheten bland svenska industriarbetare, visar undersökningen.

En av tre IF Metallmedlemmar (34 procent) svarar att de är ganska eller väldigt oroliga för att drabbas av ohälsa eller av olycksfall på grund av arbetsmiljön.

Oron har ökat över tid jämfört med de två tidigare mätningarna, 2018 och 2020, vilket illustreras i diagrammet nedan. Åtta procentenheter fler känner oro kopplat till arbetsmiljön 2022 jämfört med tidigare år.

Diagram 1: Oro för att drabbas av olycksfall eller ohälsa på jobbet på grund av arbetsmiljön, i procent.

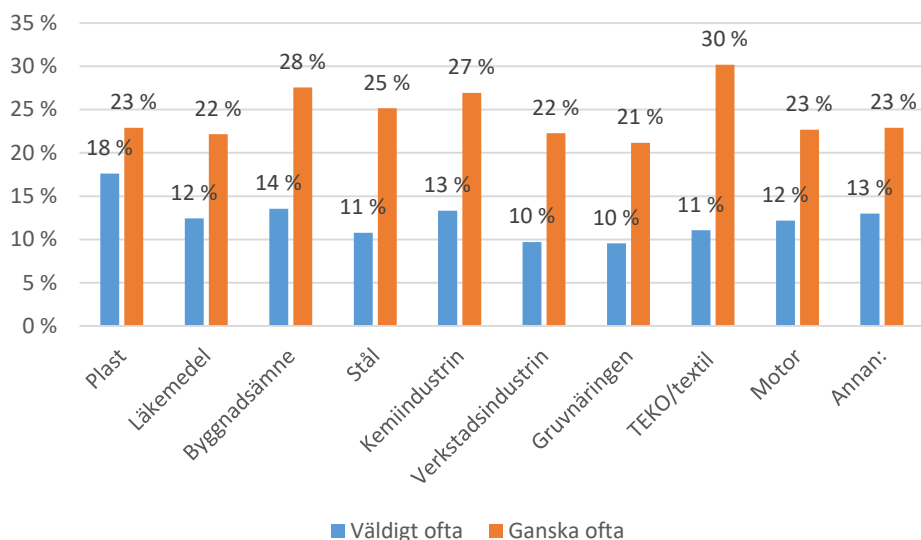

Den utbredda oron är särskilt tydlig bland industriarbetare som jobbar utifrån vissa försvårande förutsättningar.

Även om oron inte kan sägas vara låg i någon av branscherna så sticker vissa av dem ändå ut, vilket syns i diagram 2 nedan.

Bland anställda i plastindustrin går en av fem till jobbet och är orolig för sin säkerhet och hälsa varje dag. Detta är dubbelt så många som inom verkstads-, stål-, gruv- och TEKO/textilbranschen där samma oro delas av en av tio arbetare.

Diagram 2: Oro för att drabbas av olycksfall och ohälsa på jobbet på grund av arbetsmiljön, per sektor, i procent.

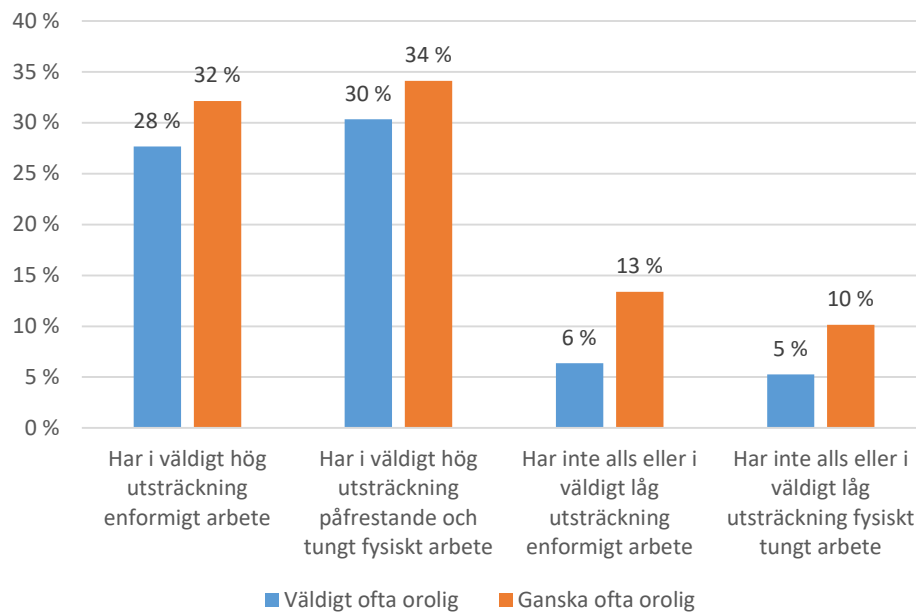

Långa arbetspass ger också större oro. Bland de som jobbar tolv timmar eller längre per pass anger hela 51 procent att de ofta eller ganska ofta är oroliga för att skadas på jobbet, jämfört med 31 procent bland de som arbetar högst åttatimmarspass.

Oron är också högre bland arbetare som ofta utsätts för arbetsmiljörisker. Bland de som dagligen besväras av gaser och asbest-, sten- eller slipdamm är sex av tio (61 respektive 62 procent) väldigt eller ganska ofta oroad.

Hela sex av tio som har ett "i mycket hög utsträckning" enformigt (60 procent) eller fysiskt tungt arbete (64 procent) är väldigt eller ganska ofta oroad för att skadas eller drabbas av ohälsa på jobbet, som syns i diagram 3.

Diagram 3: Oro för att drabbas av olycksfall och ohälsa på jobbet på grund av arbetsmiljön, bland de som har fysiskt tungt respektive enformigt arbete, i procent.

Det finns också en koppling mellan oro och möjligheten att påpeka brister för överordnade. Hälften (50 procent) av de som väldigt ofta känner stor oro för att drabbas av olyckor eller ohälsa på grund av arbetsmiljön svarar att de alltid eller för det mesta drar sig för att på arbetsplatsen framföra kritiska åsikter om arbetsförhållandena.

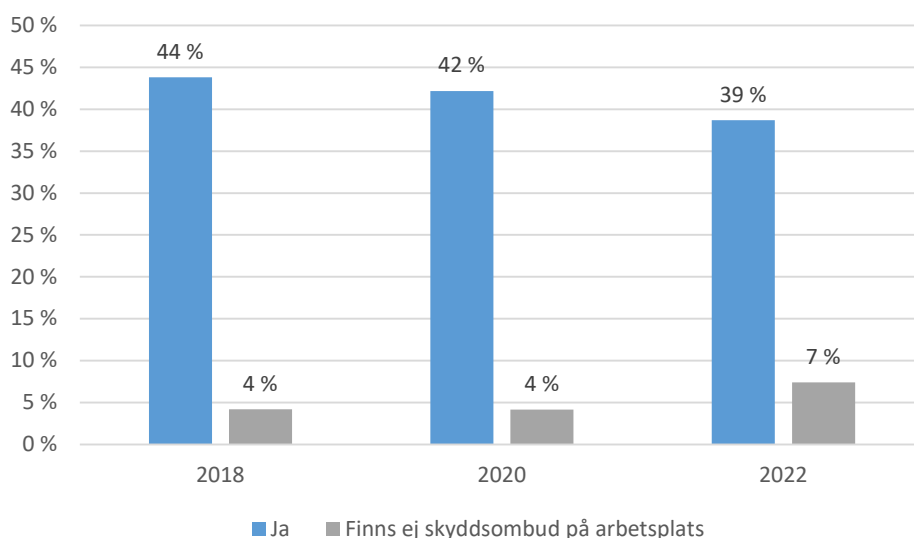
Skyddsombuden gör jobben säkrare

På frågan om de någon gång under de senaste sex månaderna haft kontakt med sitt skyddsombud om arbetsmiljön syns en tydlig trend. Det är nämligen färre över tid som svarar ja, samtidigt som det är nästan dubbelt så vanligt 2022 jämfört med 2018 att det saknas skyddsombud på arbetsplatsen.

Detta visar på samma utveckling som påtalats på senare år, bland annat i tidningen Arbetets granskning som visar att nästan 4 000 skyddsombud försvunnit mellan 2012 och 2020⁷.

Bland IF Metalls medlemmar märks denna minskning på flera sätt. Ett är att det 2015 gick 20,57 aktiva medlemmar på ett skyddsombud mot 24,9 år 2022.

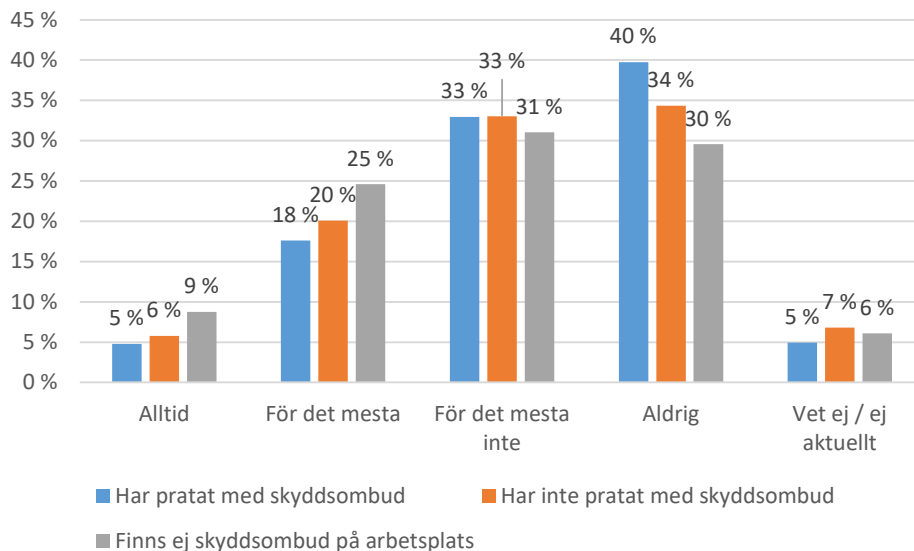
Diagram 4: IF Metalls medlemmar som har pratat med sitt skyddsombud de senaste sex månaderna och de som inte har ett skyddsombud på arbetsplatsen, i procent.

Inom vissa industrier är det vanligare än på andra att skyddsombud saknas. I byggnads- ämnes- och motorindustrin svarar 11 procent att de inte har något skyddsombud jämfört med endast 2 procent i läkemedelsindustrin.

Det är också vanligare bland de som saknar skyddsombud att dra sig för att kritisera sin arbetsplats. Bland de som under de senaste sex månaderna pratat med sitt skyddsombud om arbetsmiljön drar sig fyra av tio aldrig för att ta upp kritik om arbetsförhållanden på jobbet, jämfört med tre av tio som saknar skyddsombud på jobbet.

Diagram 5: Hur många som drar sig för att kritisera arbetsförhållandena på jobbet bland de som pratat med sitt skyddsombud eller inte pratat med sitt skyddsombud under de senaste sex månaderna respektive de som saknar skyddsombud, i procent.

Att säkerheten på jobbet hänger ihop med närvaron av ett skyddsombud är tydligt.

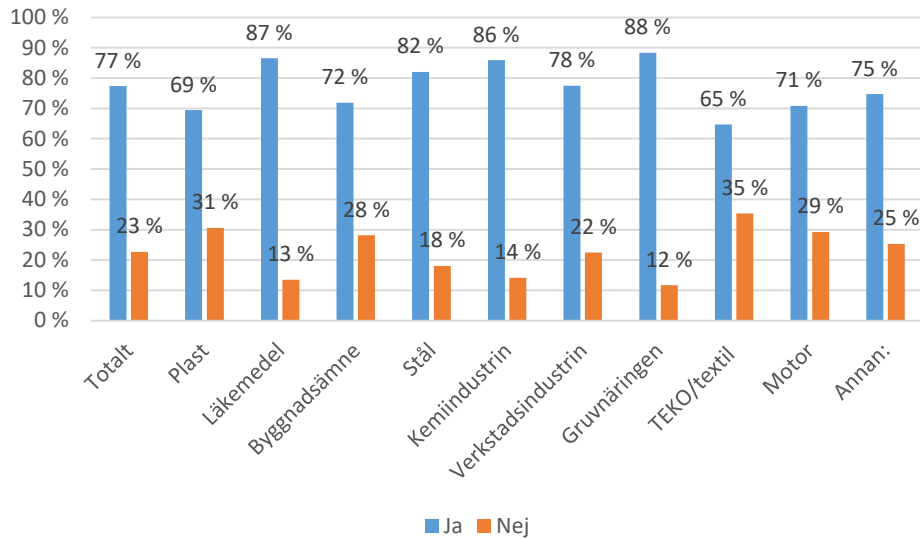
Bland de som inte har ett skyddsombud på sin arbetsplats har så många som 51 procent inte fått en introduktion om säkerheten och risker på jobbet.

Bristande information om säkerhet gör jobbet farligt

Totalt svarar tre av fyra (77 procent) att de fått en introduktion om risker och/eller säkerheten på sin arbetsplats. Av de som fått introduktionen har två av tre (66 procent) fått den introduktionen under de två senaste åren.

Skillnaderna är stora beroende på bransch. Högst andel som har fått information om säkerhetsrutiner jobbar inom gruv (88 procent) och läkemedel (87 procent). Lägst är andelen inom TEKO-industrin där 35 procent svarar att de inte fått en introduktion, som syns i diagram 6 nedan.

Diagram 6: De som fått en introduktion om säkerhet på arbetsplatsen, beroende på bransch, i procent.

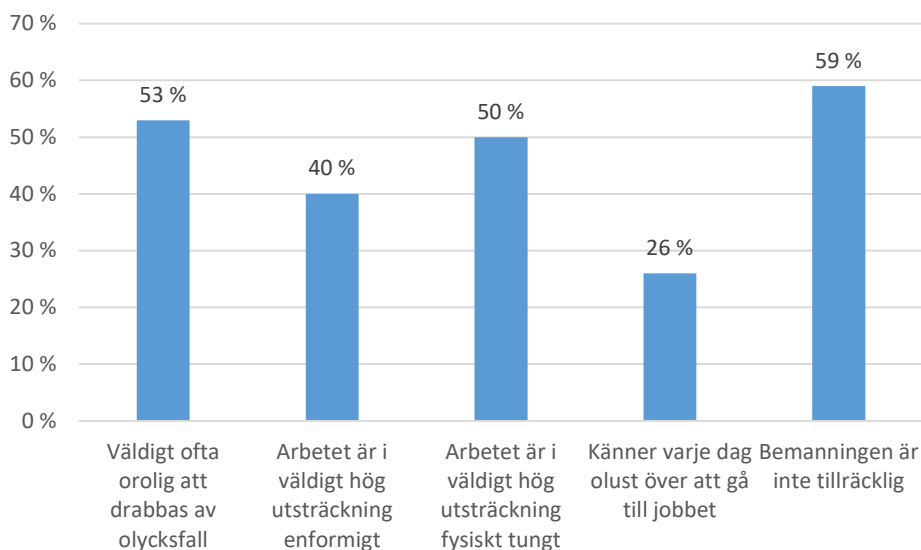

Enkätsvaren visar på flera troliga samband med andra arbetsmiljöproblem kopplat till avsaknad av säkerhetsintroduktion.

Bland de som inte fått en introduktion tycker 59 procent att bemanningen är för dålig och hela fyra respektive fem av tio anser att jobbet i hög utsträckning är enformigt eller fysiskt tungt.

Trivseln är också mindre. Så många som en av fyra (26 procent) som inte fått en introduktion känner olust att gå till jobbet varje dag, att jämföra med 14 procent av samtliga.

Diagram 7: Större oro och förhöjda risker, i procent av de som inte fått en introduktion om säkerhet och risker på jobbet.

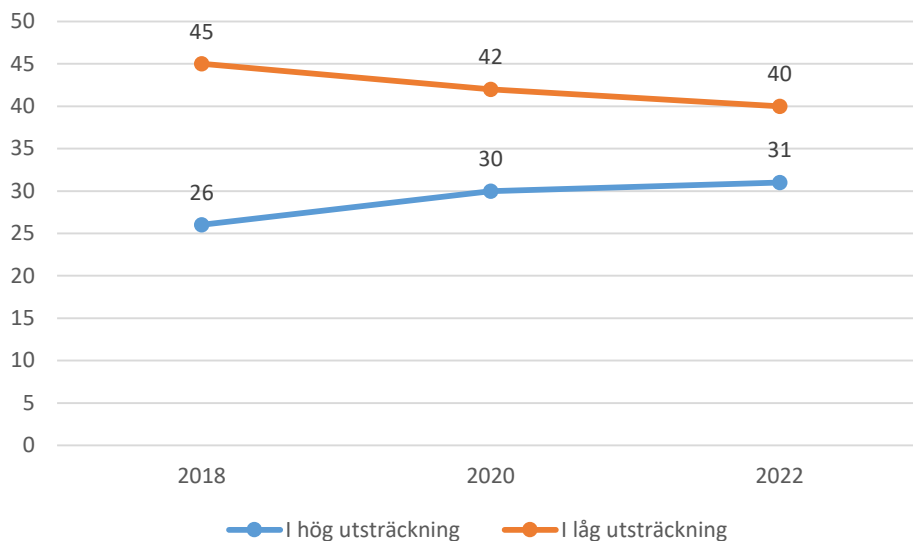
Även oron är större där introduktioner saknas. Mer än hälften (53 procent) är väldigt eller ganska ofta oroliga för att förolyckas eller drabbas av ohälsa på grund av arbetsmiljön. Hela sju av tio är väldigt eller ganska ofta oroliga för att inte kunna jobba ända till pensionen, att jämföra med fem av tio (54 procent) som fått en introduktion.

Här blir det tydligt vilken skillnad det gör för de anställdas trygghet att information om säkerhet ges och att rutiner finns.

Arbetet är tungt och enformigt – och bemanningen är för låg

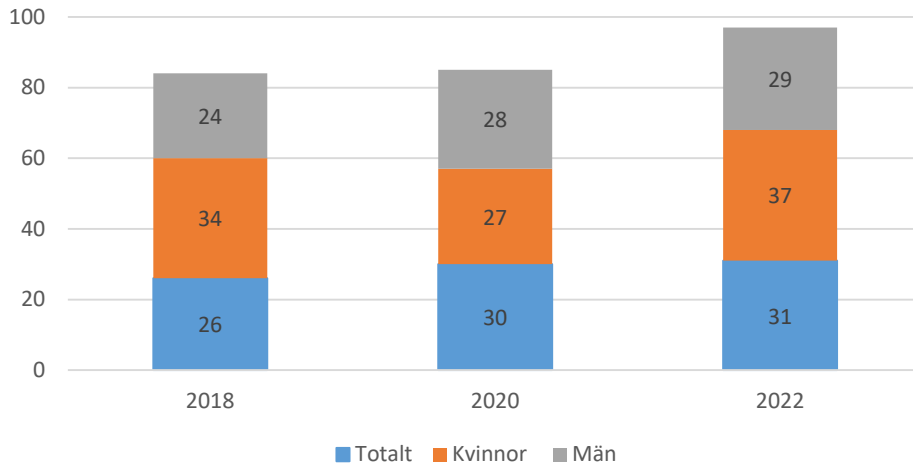
I jämförelse över tid märks en trend att fler anser att arbetet är mer påfrestande och fysiskt tungt. Fler svarar att jobbet blivit tyngre 2022 jämfört med 2018, vilket syns i diagram 8 nedan.

Diagram 8: Utsträckning som arbetet är fysiskt påfrestande och tungt, i procent över tid 2018–2022.

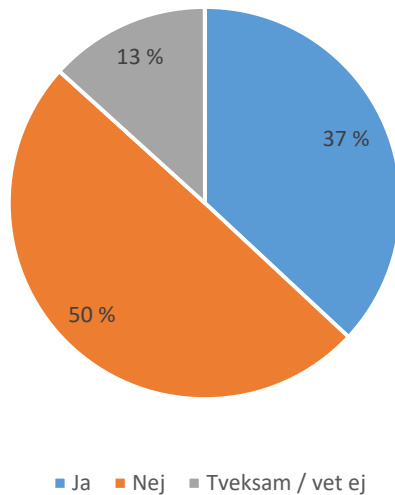
Arbetet har också blivit mer enformigt över tid. Tre av tio svarar att deras jobb i väldigt hög eller i hög utsträckning är enformigt. Särskilt vanligt är det bland kvinnor. Nästan fyra av tio kvinnor svarar detta, vilket också är en ökning över tid, något som syns i diagram 9.

Diagram 9: Utsträckning som arbetet är enformigt, totalt, kvinnor och män i procent över tid 2018–2022.

Ett utbrett problem som många av de tillfrågade känner igen sig i är en för låg bemanning på arbetsplatsen. Endast 37 procent anser att det är tillräckligt många på jobbet. Hälften anser att bemanningen inte är tillräcklig, vilket syns i diagram 10.

Diagram 10: Tillräcklig eller otillräcklig bemanning på arbetsplatsen, i procent.

Bland de som svarar att de i mycket hög utsträckning har ett enformigt arbete anser 62 procent att bemanningen är otillräcklig. Av de som i mycket hög utsträckning har ett fysiskt tungt arbete anser hela 68 procent detsamma.

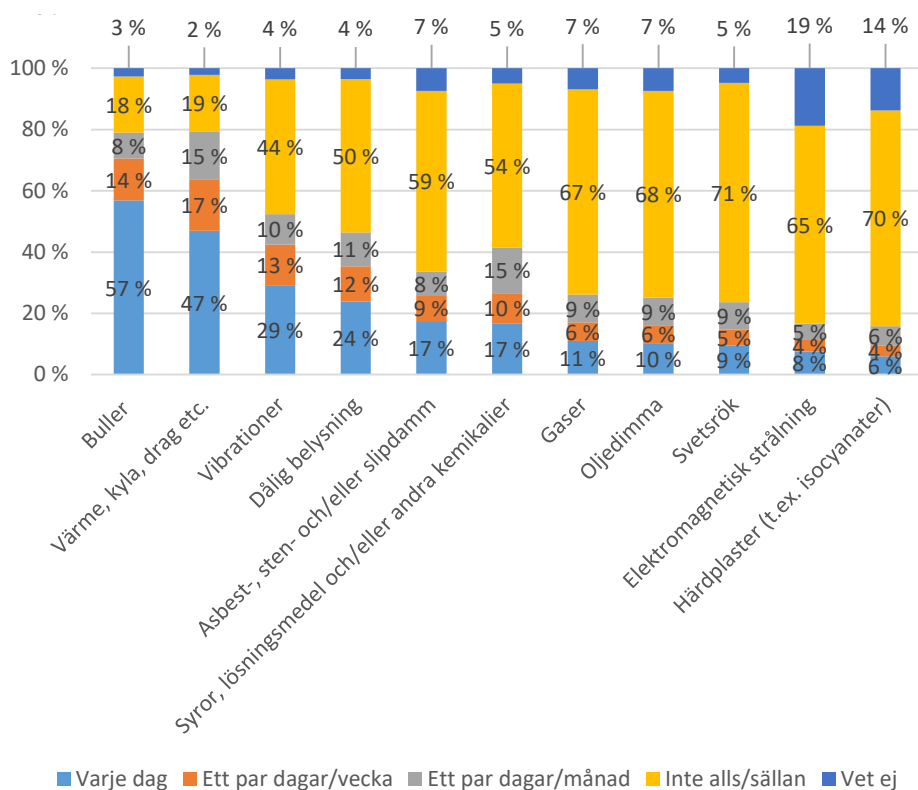
Samma koppling verkar finnas när det handlar om oro. Bland de som är mycket oroliga för att förolyckas eller drabbas av ohälsa på jobbet anser så många som sju av tio (70 procent) att bemanningen är för låg.

Det är också tydligt att de som upplever att bemanningen är otillräcklig upplever större besvär av sitt arbete. Hela 62 procent av dessa har problem med sömnen och lika många känner sig dagligen fysiskt eller psykiskt trötta efter jobbet.

Mer än hälften störs dagligen av allvarliga arbetsmiljöproblem

Enkätundersökningen visar hur vanligt det är att svenska industriarbetare lever med störande arbetsmiljöproblem som en del av sin vardag. Hela sex av tio (57 procent) svarar att de varje dag störs av buller på arbetsplatsen och fem av tio (47 procent) att de störs av värme, kyla eller drag, vilket syns i diagram 11 nedan.

Diagram 11: Så ofta är IF Metalls medlemmar på arbetet besvärade av buller, vibrationer m.m., i procent.

Bland de som dagligen utsätts för arbetsmiljöproblem är oron mer utbredd än bland andra. Sex av tio som varje dag störs av gaser (62 procent) eller av asbest-, sten- och/eller slipdamm (61 procent) är väldigt eller ganska oroliga för att drabbas av ohälsa eller olycksfall på grund av arbetsmiljön.

Här är också både stress, trötthet och vantrivsel vanligare. Bland de som dagligen utsätts för buller är drygt sex av tio stressade av jobbet jämfört med fyra av tio bland samtliga.

Det verkar också finnas ett samband mellan enformiga arbeten och stor utsatthet för fysiska arbetsmiljöproblem. Bland de som dagligen störs av gaser eller asbest-, sten- och slipdamm svarar så många som 36 respektive 33 procent att deras arbete i väldigt hög grad är fysiskt tungt och påfrestande.

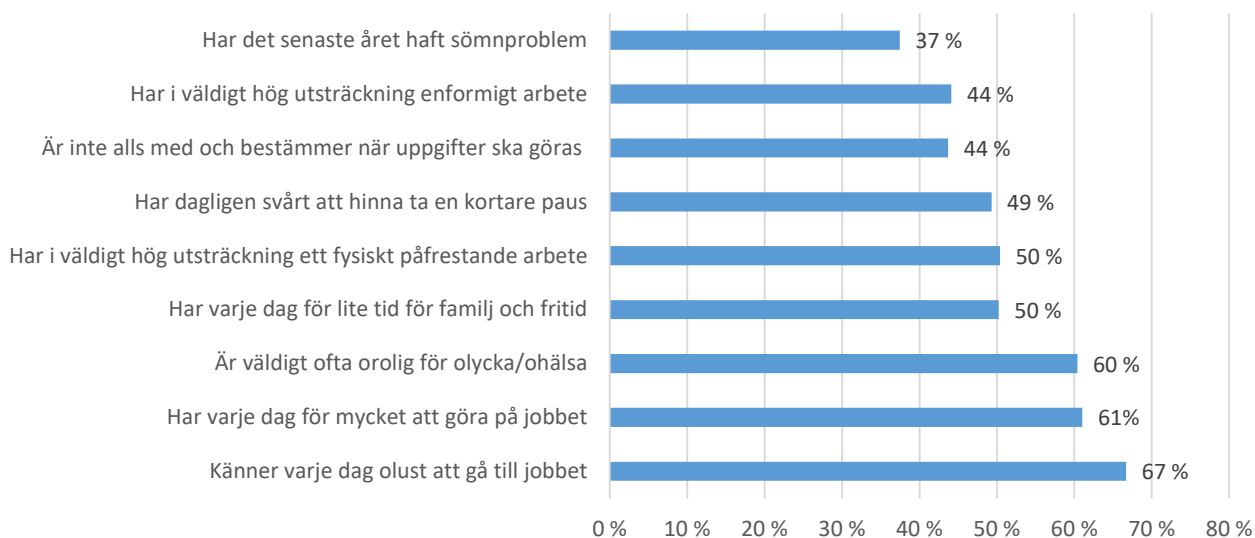
Fler mår dåligt men färre får hjälp att bli friska

Känslan av stress på jobbet är relativt utbredd, visar enkätsvaren. Två av tio (21 procent) svarar att de varje dag är stressade på jobbet och lika många (20 procent) att de upplever stress minst ett par dagar i veckan.

Det är något vanligare att kvinnor upplever stress än män (46 procent jämfört med 41 procent minst ett par dagar i veckan).

Det är också tydligt att stressen går att koppla till andra relaterade problem, vilket blir tydligt i diagram 12 nedan.

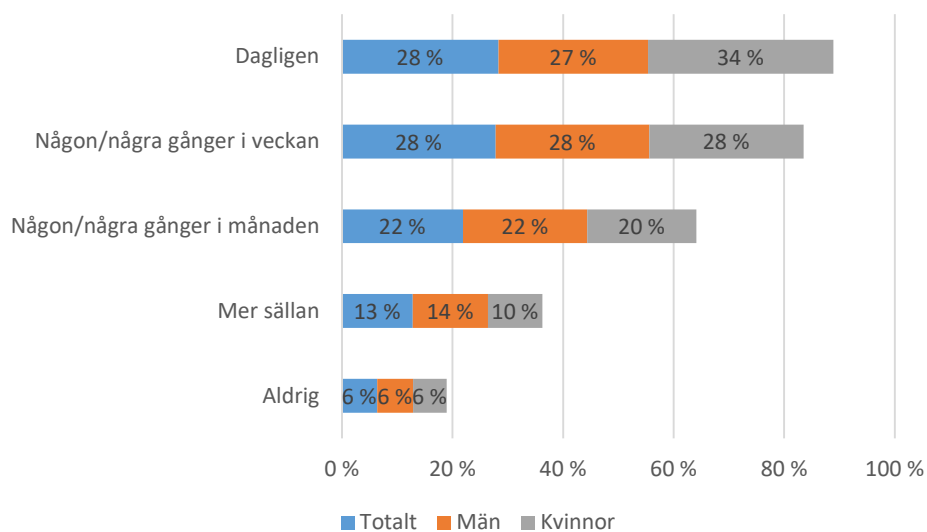
Diagram 12: Relaterade problem bland IF Metalls medlemmar som känner sig stressade varje dag på jobbet, i procent.

Bland de som haft sömnproblem under det senaste året är fyra av tio stressade varje dag. Samma nivå av stress har sju av tio som känner olust inför att gå till jobbet.

Det är vanligt att känna sig fysiskt och psykiskt trött efter jobbet, visar undersökningen. Hela 34 procent av kvinnorna och 27 procent av männen svarar att de dagligen känner sig trötta.

Diagram 13: Så ofta känner sig IF Metalls medlemmar fysiskt eller psykiskt trötta efter en arbetsdag, kvinnor, män och totalt, i procent.

Nära hälften, 43 procent av de tillfrågade, svarar att de haft sömnproblem till följd av arbetet under de senaste tolv månaderna.

Här finns en koppling till oron för att förolyckas eller drabbas av ohälsa på jobbet. Bland de som svarar att de väldigt ofta upplever en sådan oro har hela 77 procent sömnsvårigheter, jämfört med endast 17 procent som aldrig är oroliga.

Bland de som är stressade på jobbet är både oro och utsatthet för att skada sig större. De trivs sämre på jobbet, har ett mer betungande och enformigt arbete och har mindre att säga till om i sin arbetssituation, jämfört med samtliga tillfrågade.

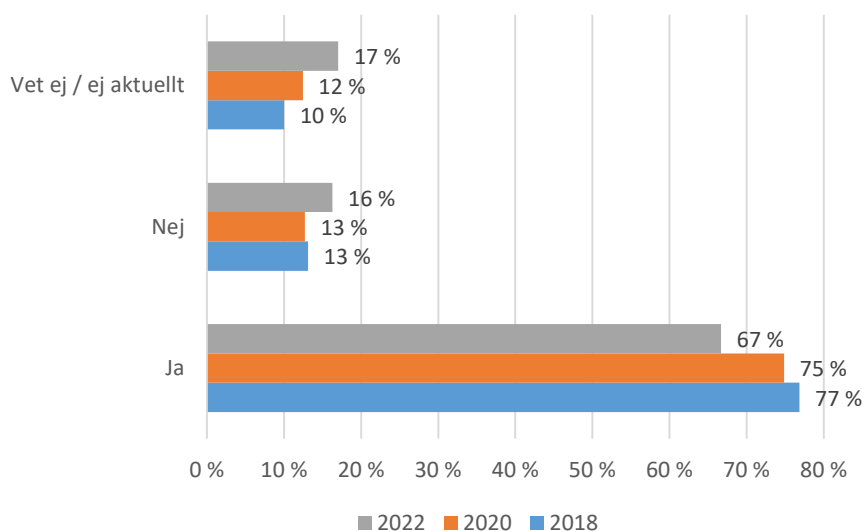
Undersökningen visar att 25 procent av de tillfrågade varje dag är för trötta eller saknar tid för att umgås med familj, med vänner eller till fritidsaktiviteter. 27 procent svarar att detta gäller ett par gånger i veckan.

Kvinnor är något överrepresenterade här, 59 procent jämfört med 51 procent av männen har inte ork eller tid för fritiden minst ett par dagar i veckan.

Trots att oron för skador och ohälsa är så stor och trots att så många känner stress och har sömnsvårigheter har tillgången till företagshälsovård minskat över tid.

2018 svarade 77 procent att de hade tillgång till företagshälsovård genom arbetet, 2022 svarar endast 67 procent samma sak. Dessutom har osäkerheten kring om det finns en sådan möjlighet ökat. 2018 svarade en av tio att det inte varit aktuellt eller att de inte vet, 2022 nästan två av tio.

Diagram 14: Tillgång eller inte till företagshälsovård genom arbetet, över tid 2018–2022, i procent.

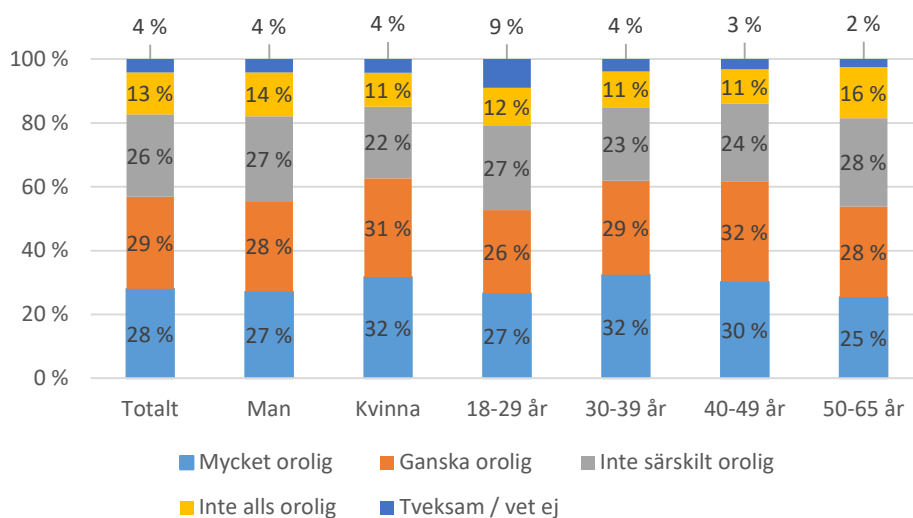
Endast en av fem erbjuds en årlig medicinsk hälsokontroll, vilket visar på en minskning över tid. 2018 erbjöds 22 procent detta jämfört med 20 procent 2022. 12 procent svarar att de inte vet om du erbjuds medicinsk hälsokontroll jämfört med åtta procent 2018. Här finns en skillnad mellan könen. Bland kvinnor har en av sju (15 procent) tillgång till hälsokontroll jämfört med en av fem män (22 procent).

De flesta är oroliga för att kroppen inte ska hålla till pension

Det finns en stor ängslan för att inte hålla ett helt arbetsliv bland IF Metalls medlemmar. Hela 55 procent av männen och 62 procent av kvinnorna svarar att de är mycket eller ganska oroliga för att inte orka jobba fram till pensionen, vilket syns i diagram 15.

Det är också vanligt att redan i yngre ålder vara osäker på hur länge det ska gå att jobba. Fler än varannan i åldern 18–29 är oroliga, medan fler än sex av tio av de mellan 30–39 och 40–49 år är oroliga att inte kunna jobba ett helt arbetsliv.

Diagram 15: Grad av oro för att inte kunna jobba fram till den lagstadgade pensionsåldern, totalt, män respektive kvinnor och ålder, i procent.

Störst oro upplevs bland anställda i plastindustrin, där 63 procent är mycket eller ganska oroliga, tätt följd av läkemedelsindustrin (62 procent).

82 procent av de som har ett i väldigt hög utsträckning fysiskt påfrestande arbete upplever mycket eller ganska stor oro för att inte klara av att jobba till pensionen. Samma sak gäller för 76 procent som har ett i väldigt hög grad enformigt arbete.

Det finns också en tydlig koppling till vilken utsatthet för farliga arbetsmiljömoment som ger oron att inte hålla ett helt yrkesliv.

76 procent som dagligen utsätts för elektromagnetisk strålning och 75 procent som dagligen utsätts för svetsrök eller gaser är mycket eller ganska oroliga.

Här finns ett tydligt samband med rädslan över att drabbas av ohälsa och olycksfall på grund av arbetsmiljön. Bland de som är mycket oroliga för att drabbas av olycksfall eller ohälsa på grund av arbetsmiljön är hela nio av tio (89 procent) mycket eller ganska oroliga att inte kunna arbeta fram till pensionsåldern.

Slutsatser – Våra medlemmars oro måste tas på allvar

Allt hänger ihop när arbetsmiljön blir sämre i svensk industri – det är kanske den tydligaste slutsatsen av IF Metalls arbetsmiljöenkät 2022. Detta och att den utbredda oron för att förolyckas eller drabbas av ohälsa på grund av arbetsmiljön är befogad. Sex av tio oroar sig för att inte kunna arbeta fram till pensionsåldern bland svenska industriarbetare.

Men hur hänger allt ihop då?

Industriarbetet är per definition riskabelt. Och det blir allt tuffare, visar undersökningen.

Störande bullernivåer, liksom kyla, värme eller drag på arbetsplatserna drabbar drygt hälften av industriarbetarna. Arbetsuppgifterna har över tid blivit alltmer fysiskt tunga, påfrestande eller enformiga. Och bemanningen är otillräcklig. Inte ens fyra av tio tycker att det är tillräckligt många anställda på sin arbetsplats.

En av fem känner sig stressad varje dag och lika många ett par dagar i veckan, på grund av jobbet. Detta och att sömnsvårigheter och trötthet efter jobbet är utbredda problem visar på att arbetslivet i sektorn i dag inte är hållbart.

Och trots ohälsa eller risk för ohälsa är det alltför många som inte får hjälp från sin arbetsgivare. Endast en av fem män och en av sju kvinnor erbjuds en årlig hälsokontroll. Tillgången till företagshälsovård har minskat över tid, 2018 hade åtta av tio den tillgången jämfört med knappt sju av tio 2022.

Samtidigt blir det allt vanligare att skyddsombud saknas över tid, något som hänger ihop med att bemanningen har minskat och att organiseringen försvåras.

En fjärdedel av våra medlemmar har inte fått en introduktion om säkerhet och risker på arbetsplatsen.

Det är därmed inte konstigt att oron för att skadas på jobbet är stor – en av tre är rädda för detta väldigt eller ganska ofta.

Det går att dra många viktiga slutsatser av enkätundersökningen som har bäring på industrin, men också på arbetsplatser i andra sektorer.

Bemanningen behöver öka rejält så att graden av slitiga, enformiga och tunga arbetsmoment minskar. En för hög arbetstakt skapar stress och ökar risker, något som är alltför utbrett i dag.

För att undvika detta måste arbetet organiseras bättre och bli mer långsiktigt hållbart. Arbetsinnehållet behöver analyseras, så att rätt resurser tillsätts. Dessutom behöver den sociala och organisatoriska arbetsmiljön stämmas av kontinuerligt.

Det tunga och enformiga arbetet måste bli mer drägligt och måste ner till en skälig nivå. Sätt att avhjälpa störande arbetsmiljöproblemen som buller, kyla och värme bör också ses över.

Viktigt är att introduktioner om säkerhet och risker alltid görs, i enlighet med Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Enkätundersökningen visar tydligt hur sambanden med ohälsa och risker ökar när det slarvas med sådana introduktioner.

Skyddsombuden behöver också bli fler, inte färre. I undersökningen blir det tydligt att arbetsmiljön är bättre – och därmed riskerna mindre – på arbetsplatser där skyddsombud finns.

Det krävs mer förebyggande insatser, men också bättre tillgång till hjälp från arbetsgivarna vid ohälsa, stress eller skador. Möjlighet till företagshälsovård behöver öka och medicinska hälsokontroller erbjudas alla.

Just nu går utvecklingen åt fel håll när det gäller säkerhet och arbetsmiljö inom industrin, något som gör att riskerna att dö av jobbet ökar för de anställda.

Det går att nå nolltolerans för arbetsplatsolyckor i Sverige. Det finns lösningar för att förebygga och skapa trygghet och säkerhet så att industrins arbetare kan jobba utan oro.

Börja med att lyssna på vad medlemmarna i IF Metall säger i den här rapporten.

Diagramförteckning

Diagram 1: Oro för att drabbas av olycksfall eller ohälsa på jobbet på grund av arbetsmiljön, i procent 2022. (s. 11)

Diagram 2: Oro för att drabbas av olycksfall och ohälsa på jobbet på grund av arbetsmiljön, per sektor, i procent 2022. (s. 12)

Diagram 3: Oro för att drabbas av olycksfall och ohälsa på jobbet på grund av arbetsmiljön, bland de som har fysiskt tungt respektive enformigt arbete, i procent 2022. (s. 13)

Diagram 4: IF Metalls medlemmar som har pratat med sitt skyddsombud de senaste sex månaderna och de som inte har ett skyddsombud på arbetsplatsen, i procent 2022. (s. 14)

Diagram 5: Hur många som drar sig för att kritisera arbetsförhållandena på jobbet bland de som pratat med sitt skyddsombud eller inte pratat med sitt skyddsombud under de senaste sex månaderna respektive de som saknar skyddsombud, i procent. (s. 15)

Diagram 6: De som fått en introduktion om säkerhet på arbetsplatsen, beroende på bransch, i procent 2022. (s. 16)

Diagram 7: Större oro och förhöjda risker, i procent av de som inte fått en introduktion om säkerhet och risker på jobbet. (s. 16)

Diagram 8: Utsträckning som arbetet är fysiskt påfrestande och tungt, i procent över tid 2018–2022. (s. 17)

Diagram 9: Utsträckning som arbetet är enformigt, totalt, kvinnor och män i procent över tid 2018–2022. (s. 18)

Diagram 10: Tillräcklig eller otillräcklig bemanning på arbetsplatsen, i procent 2022. (s. 18)

Diagram 11: Så ofta är IF Metalls medlemmar på arbetet besvärade av buller, vibrationer m.m., i procent 2022. (s. 19)

Diagram 12: Relaterade problem bland IF Metalls medlemmar som känner sig stressade varje dag på jobbet, i procent 2022. (s. 20)

Diagram 13: Så ofta känner sig IF Metalls medlemmar fysiskt eller psykiskt trötta efter en arbetsdag, kvinnor, män och totalt, i procent 2022. (s. 21)

Diagram 14: Tillgång eller inte till företagshälsovård genom arbetet, över tid 2018–2022, i procent 2022. (s. 22)

Diagram 15: Grad av oro för att inte kunna jobba fram till den lagstadgade pensionsåldern, totalt, män respektive kvinnor och ålder, i procent 2022. (s. 23)

Referenser

- ¹ Arbetsmiljöverket: Statistik om dödsolyckor i arbetet. Tillgänglig: av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/arbetsmiljostatistik-officiell-arbets-skadestatistik/statistik-om-dödsolyckor-i-arbetet/ (Hämtad 2022-07-28).
- ² Arbetsmiljöverket (2022), Arbetsmiljöstatistik Rapport 2022:01 – Arbets-skador 2021.
- ³ Stenberg, Magnus (2016), Bortom noll – en hälsofrämjande byggbransch. Luleå tekniska universitet.
- ⁴ Andersson, Martin et al. (2019), Kunskapssammanställning 2019:3, Arbetsrelaterad dödlighet – delrapport 1. Arbetsmiljöverket.
- ⁵ Arbetsmiljöverket (2022), Arbetsmiljöstatistik Rapport 2022:01 – Arbets-skador 2021.
- ⁶ Skydda (2019) Säker arbetsplats.
- ⁷ Flood, Linda (2021). "Katastrof att 12 000 skyddsombud försvunnit" i Arbetet 2021-01-25. Tillgänglig på: <https://arbetet.se/2021/01/25/katastrof-att-12-000-skyddsombud-forsvunnit>

IFMETALL